

LET OP: Je kunt dit examen maken met de 52e druk of met de 51e druk van de atlas.

Schrijf op de eerste regel van je antwoordblad welke druk je gebruikt, de 52e of de 51e.

Elke opgave bestaat uit enkele vragen. Bij elke vraag kun je, indien gewenst, de atlas gebruiken.

De kaartnummers in de vragen verwijzen naar de 52e druk, of, als ze tussen haakjes staan, naar de 51e druk van de atlas.

Politiek en ruimte

Opgave 1 – Handel van de ACP-landen

Gebruik bron 1

De EU heeft aparte handelsafspraken met de zogenaamde ACP-landen, ontwikkelingslanden uit Afrika, het Caribisch en het Pacifisch gebied. In Lomé, de hoofdstad van het Afrikaanse Togo, werden in 1975 de zogenaamde Lomé-akkoorden gesloten. In deze akkoorden werd de toegang tot de EU geregeld voor allerlei producten uit de ACP-landen.

1p **1** Waarom heeft de EU juist met deze landen aparte handelsafspraken gemaakt?

De ACP-landen hebben een zwakke positie op de wereldhandelsmarkt.

2p **2** Geef met behulp van de kaartbladen 'DE AARDE, ontwikkelingskenmerken' twee aanwijzingen die duiden op die zwakke positie van de ACP-landen op de wereldhandelsmarkt.

Stelling: Het resultaat van de handelsafspraken tussen de EU en de ACP-landen is in de periode 1980-2001 voor de ACP-landen **niet** echt succesvol geweest.

1p **3** Geef een argument vóór deze stelling ontleend aan de cijfers uit bron 1.

1p **4** Geef een argument tégen deze stelling ontleend aan de cijfers uit bron 1.

Politiek en ruimte

Opgave 1 – Handel van de ACP-landen

bron 1

**Handel van de ACP-landen met de Europese Unie
(in miljoenen euro's en in procenten) in de periode 1980-2001**

	1980	1990	2001		1980	1990	2001
Importen	28.590	27.864	47.514	Exporten	23.293	22.716	40.007
Aandeel in EU-totaal (%)	10,4	6,4	4,6	Aandeel in EU-totaal (%)	11,5	5,8	4,1
Handelsbalans	-5.297	-5.148	-7.507				

**Handel van de ACP-landen met de rest van de wereld
(in miljoenen euro's en in procenten) in de periode 1980-2001**

	1980	1990	2001		1980	1990	2001
Importen	31.040	57.520	128.702	Exporten	30.778	55.980	119.950
Aandeel in werelddtotaal (%)	3,0	2,9	2,4	Aandeel in werelddtotaal (%)	3,1	3,0	2,4
Handelsbalans	-262	-1.540	-8.752				

bron: Eurostat, Brussel, oktober 2002

Opgave 2 – Gemeentelijke herindeling, enkele voorbeelden

Gebruik de bronnen 2 tot en met 5

- 1p **5** Van welke categorie gemeenten is volgens bron 2 tussen 1900 en 2000 het aandeel in de totale bevolking van Nederland het sterkst toegenomen?

Behalve de gemeentelijke herindeling is er nog een oorzaak aan te wijzen voor de groei van de in de vorige vraag bedoelde categorie gemeenten. Deze oorzaak trad vooral na 1960 op.

- 1p **6** Geef deze oorzaak.

Samenvoeging van gemeenten kan zowel tot een homogene als tot een functionele regio leiden.

Een homogene regio is gebaseerd op één criterium of een complex van criteria, bijvoorbeeld een industriegebied of een recreatiegebied.

Een functionele regio is gebaseerd op het verzorgingsgebied rond een centrale plaats.

- 2p **7** Zet onder elkaar op je antwoordblad:

- bron 3 (Loosdrecht)
- bron 5 (Waddeneilanden)

Zet achter elke bron of door de samenvoeging van de betrokken gemeenten een homogene of een functionele regio is/zal ontstaan.

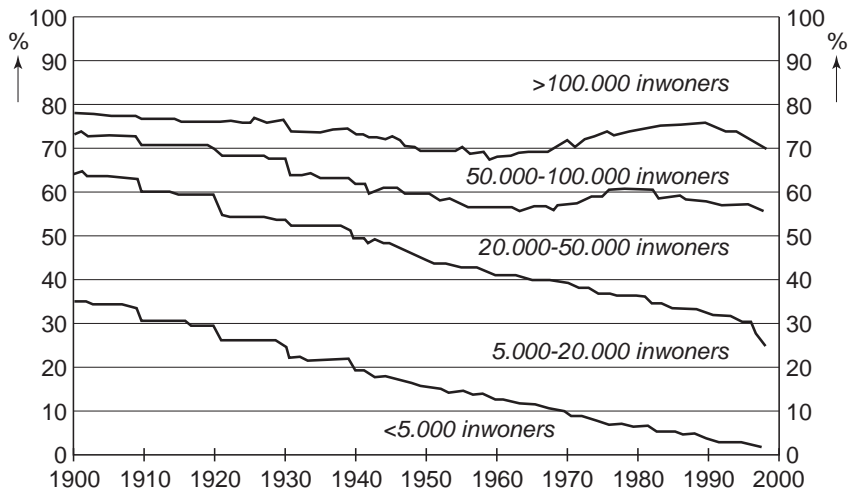
Waterland, genoemd in bron 4, is een homogene regio en maakt tevens deel uit van een grotere, functionele regio.

- 2p **8** Formuleer twee vragen waarmee je kunt onderzoeken tot welke grotere, functionele regio Waterland behoort.

Opgave 2 – Gemeentelijke herindeling, enkele voorbeelden

bron 2

Bevolkingsaandeel van gemeenten naar inwonertal, 1900-2000



bron: Trouw, 30 augustus 1999

bron 3

Grensconflict om Loosdrecht¹⁾

Van onze correspondent
UTRECHT - Tussen de provincies Noord-Holland en Utrecht is een heus grensconflict uitgebroken, met als inzet de gemeente Loosdrecht.

Die behoort nu nog tot Utrecht, maar dat heeft zijn langste tijd gehad als het aan Noord-Holland en Loosdrecht zelf ligt. Loosdrecht wil vrijwillig fuseren met de Noord-Hollandse gemeenten Nederhorst den Berg en 's-Graveland. De drie gemeenten zijn ongeveer even groot,

vergelijkbaar qua natuur en recreatie. (...)

Samenvoeging betekent ook dat Loosdrecht overgaat van Utrecht naar Noord-Holland. "Een onbegrijpelijke stap", noemen Gedeputeerde Staten van Utrecht het indelingsplan dat hun collega's van Noord-Holland hebben vastgesteld. (...)

Utrecht trok vorig jaar het voorstel in om Loosdrecht samen te voegen met de Utrechtse gemeenten Abcoude, Loenen en Breukelen. (...)

noot 1 Op 1 januari 2002 is door samenvoeging van de gemeenten 's-Graveland (Noord-Holland), Nederhorst den Berg (Noord-Holland) en Loosdrecht (Utrecht) een nieuwe gemeente in Noord-Holland ontstaan: Wijdemeren.

vrij naar: Trouw, 20 november 1998

bron 4

De lat ligt steeds hoger

Op 1 januari 1991 moest Katwoude eraan geloven: de laatste gemeente in Nederland met minder dan 500 inwoners (het waren er maar 230) ging op in Waterland. Acht jaar later is Schiermonnikoog de kleinste gemeente met net iets meer dan duizend inwoners. De kans bestaat dat de waddeneilanden over een paar jaar

in één waddengemeente zullen opgaan.

Het regeringsbeleid is in ieder geval al sinds Thorbecke dat de bestuurskracht van een gemeente belangrijker is dan de historische zelfstandigheid van een gemeenschap. Destijds (in 1851) lag de grens bij 25 kiezers en sindsdien is de lat onophoudelijk hoger komen te liggen.

vrij naar: Trouw, 30 augustus 1999

bron 5

Waddeneilanden willen zelfstandigheid

Bestuurlijke toekomst
Annemarie Kok

SCHIERMONNIKOOG - Nu al doen Amelanders ambtenaren onderwijszaken voor Schiermonnikoog. En de 'walgemeente' Dongeradeel regelt sociale zaken en zelfs de financiën voor het kleine eiland. Van tijd tot tijd duikt de vraag op of de vijf waddeneilanden nog kunnen voortbestaan als zelfstandige gemeenten. Want terwijl vijftienduizend inwoners tegenwoordig zo'n beetje het minimum is bij gemeentelijke herindelingen, ligt het inwonertal van de eilandgemeenten tussen de

tienduizend (Texel) en duizend (Schiermonnikoog). (...)

Binnenkort gaan de colleges van burgemeester en wethouders zich, met de gemeenteraden van de vijf waddeneilanden, voor het eerst serieus buigen over de bestuurlijke toekomst. (...)

De meest vergaande optie is de vorming van één waddengemeente met vijf deelraden. Maar daar lijkt op voorhand bijna niemand voor te zijn; zelfs op Schiermonnikoog willen ze de zelfstandige status voor geen goud kwijt.

"Stel je voor", zegt Van der Zwaag, "dat een inwoner van Schier naar het gemeentehuis op Ameland zou moeten. Dat red je niet op één dag."

bron: Trouw, 28 augustus 1999

Opgave 3 – Regio Eemland

- 2p **9** Toon met behulp van kaartblad 31 (51e druk: 27) aan dat voor een groot deel van de inwoners van de regio Eemland de gemeente Amersfoort tot hun functionele regio behoort.
Noteer ook de gebruikte kaart.
- 1p **10** Hoe blijkt uit kaart 31C (51e druk: 27C) dat in de regio Eemland in de periode 1960-1990 suburbanisatie heeft plaatsgevonden?
- 3p **11** Van welk deel van de regio Eemland sluit het ruimtelijke gedrag van de inwoners niet aan bij de politiek-ruimtelijke organisatie van dat gebied?
Beargumenteer je keuze.

Opgave 4 – Steenwijk

Gebruik bron 6

Atlaskaart 57A (51e druk: 51A) geeft informatie over de rangorde van centrale plaatsen en de verzorgingsgebieden in Nederland.

Deze kaart is gebaseerd op gegevens van ruim 30 jaar geleden. Sinds die tijd is er wel wat veranderd.

- 1p **12** Welke informatie geeft de kaart over de plaats Steenwijk?
- 2p **13** Maak met behulp van de atlas duidelijk dat de grens van het verzorgingsgebied van de plaats Steenwijk niet samenvalt met de bestuurlijke grens van Steenwijk.
- 2p **14** Leg uit waarom beide soorten grenzen niet samenvallen. Vergelijk daarvoor de bestuurlijke grenzen met de grenzen van het verzorgingsgebied.

Bij een besluit tot samenvoeging van gemeenten zijn verschillende bestuurslagen betrokken. De nationale overheid zal vrijwel altijd vóór zo'n besluit zijn.

- 1p **15** Leg uit waarom de nationale overheid vrijwel altijd vóór samenvoeging van gemeenten zal zijn.

Opgave 4 – Steenwijk

bron 6

Gemeentegrenzen omgeving Steenwijk vóór de herindeling van 2006



bron: De Grote Bosatlas, 51e druk

Opgave 5 – Handel tussen Mexico en de Europese Unie

Gebruik de bronnen 7 tot en met 10

In de bronnen 8 en 9 wordt de buitenlandse handel van Mexico weergegeven in twee verschillende jaren.

2p **16** Welke twee belangrijke verschillen in de handel tussen Mexico en de Europese Unie tussen 1992 en 1997 kun je aflezen uit de bronnen 8 en 9?

2p **17** Geef de verklaring voor deze twee verschillen.

In bron 10 worden verschillende termijnen van tariefafbouw voor de diverse cacao-producten genoemd.

3p **18** Beredeneer waarom voor sommige cacao-producten de tarieven sneller worden afgebouwd dan voor andere.

Opgave 5 – Handel tussen Mexico en de Europese Unie

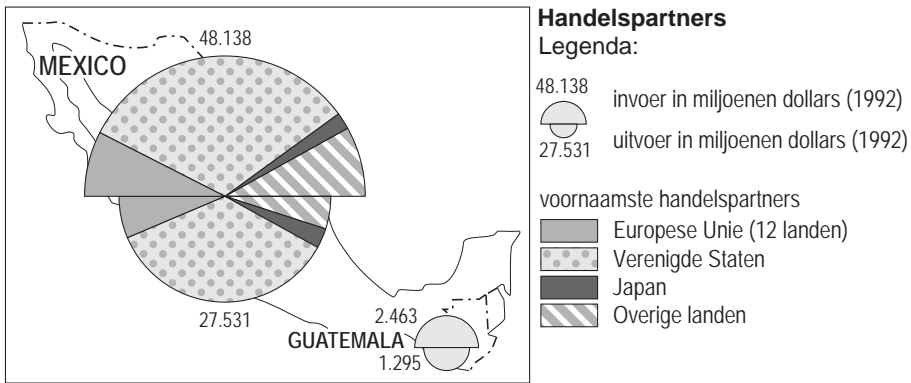
bron 7

Europese Unie en Mexico eens over vrijhandelsakkoord

De Europese Unie en Mexico hebben in 2000 overeenstemming bereikt over een vrijhandelsakkoord. In 1994 kwam Mexico met de VS en Canada het NAFTA-akkoord overeen, eveneens een vrijhandelsakkoord.

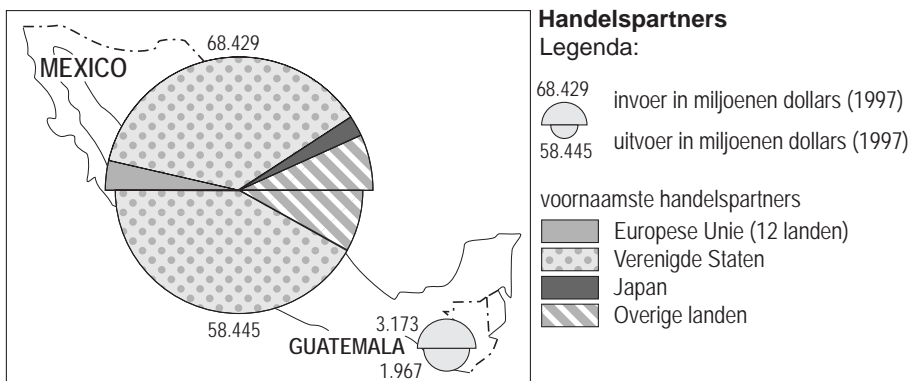
bron: NRC Handelsblad, 19 januari 2000

bron 8



vrij naar: De Grote Bosatlas

bron 9



vrij naar: De Grote Bosatlas

bron 10

Schema van de afschaffing van EU-importtarieven van een aantal Mexicaanse landbouwproducten met ingang van 2000

direct afschaffen / nultarief	op korte termijn afschaffen (binnen 3 jaar)	op middellange termijn afschaffen (binnen 8 à 10 jaar)	op wachtlijst plaatsen
pootgoed, zetmeelaardappelen, gedroogde zaden van peulvruchten	tuinbonen	groenten, wortels en knollen	aardappelproducten, bewerkte peulvruchten, zoete maïs, olijven, paddenstoelen, tomaten, asperges
cacaobonen (al dan niet gebrand) en afval van cacao	cacaoboter, -vet, -olie, voor cacaopasta en cacaopoeder		chocoladeproducten
haring en makreel (tussen 15/2 en 15/6)	garnalen	haring en makreel (overige perioden), horsmakreel	alle bereidingen van graan, meel en melk voor gebak, tomatenproducten en vrijwel alle jams en sappen

bron: LBA-actualiteiten nummer 6, 25 februari 2000

Natuur en milieu

Opgave 6 – De Ebrodelta

Gebruik de bronnen 11 tot en met 14

Na de Spaanse verkiezingen in juni 2004 werd bekend dat de nieuwe Spaanse regering heeft besloten om de Ebrotransfer niet uit te voeren. Als alternatief voor de Ebrotransfer worden er nu vijftien ontziltingsinstallaties langs de zuidoostkust gebouwd.

In het stroomgebied van de Ebro is volop water aanwezig, aldus de toenmalige premier Aznar in bron 11. Een deel van dit water zou in het droge zuiden goed gebruikt kunnen worden.

- 1p **19** Hoeveel neerslag valt er volgens atlaskaart 109B (51e druk: 99B) per jaar in de droogste delen van Zuidoost-Spanje?
- 1p **20** Waarom komen er op kaart 109B (51e druk: 99B): de neerslagkaart van Spanje minder neerslagklassen voor dan op kaart 181 C (51e druk: 161C): de wereldkaart jaarlijkse neerslag?

De kans was zeer groot dat de Ebrodelta na het tot stand komen van de Ebrotransfer, in de toekomst niet verder zou aangroeien.

- 2p **21** Geef daarvoor de verklaring.

Het Spaans Nationaal Hydrologisch Plan is via politieke besluitvorming tot stand gekomen. Je mag ervan uitgaan dat daarbij onder meer aspecten uit de economische en de natuurdimensie afgewogen zijn.

Zonder twijfel zou de uitvoering van het Nationaal Hydrologisch Plan voor Zuidoost-Spanje economische voordelen kunnen opleveren, onder andere voor de landbouw.

- 2p **22** Leg uit dat de groei van de landbouwactiviteiten door de uitvoering van het Nationaal Hydrologisch Plan ook op nationale schaal economisch voordeel zou kunnen opleveren.
- 1p **23** Welke andere voor Zuidoost-Spanje belangrijke economische activiteit zou waarschijnlijk profiteren van de uitvoering van het Nationaal Hydrologisch Plan?

Natuur en milieu

Opgave 6 – De Ebrodelta

bron 11

Franco's droom

Hydrologische chirurgie rampzalig voor Ebrodelta

Om te voorkomen dat er kostbaar water ongebruikt de zee in stroomt, liet generaal Franco (het Spaanse staatshoofd van 1939–1975) al talrijke stuwdammen en aquaducten aanleggen. Met het Spaans Nationaal Hydrologisch Plan trad premier Aznar in zijn voetsporen. (...)

(...) De mensen in het droge zuidoosten van Spanje hebben gebrek aan water. In het stroomgebied van de Ebro in Noord-Spanje is volop water. Waarom zou je dat niet naar het zuiden brengen? Nu stroomt het grotendeels ongebruikt de Middellandse Zee in.

De noordelijke provincies Aragón en Catalunya, die toch al weinig ophebben met Madrid, verzetten zich daar heftig tegen. Zij willen het water liever zelf gebruiken en vinden dat het ecosysteem van de Ebrodelta er te veel schade van ondervindt. (...)

Het plan dat zoveel beroering veroorzaakt, is het Spaans Nationaal Hydrologisch Plan. Het bestaat uit twee delen. Het belangrijkste en meest betwiste deel is het plan om 1.050 miljoen m³ water uit de Ebro over te hevelen naar de zuidelijke provincies, de zogenoemde Ebrotransfer. (...)

Op zijn weg naar het zuiden (zie bron 12) kruist het aquaduct, dat bestaat uit open kanalen, tunnels en pijpleidingen, talrijke dalen die dwars op de kust liggen. (...)

vrij naar: Donkers, Henk, Geografie, juni 2003

bron 12

Het Nationaal Hydrologisch Plan



bron 13

Ebrodelta



bron 12: Kartlab FRW UU, Geografie, juni 2003

bron 13: NASA, Geografie, juni 2003

bron 14

Ebrodelta

De Ebrotransfer zal ten koste gaan van de Ebrodelta, een gebied van 320 km² dat de Middellandse Zee insteekt. (...) Het gebied wordt voornamelijk gebruikt voor de verbouw van rijst (210 km²) en is verder een belangrijk natuurgebied, ook internationaal gezien. (...)

Er komen maar liefst 330 vogelsoorten voor, waaronder flamingo's; 81 soorten broeden er. In de brakwaterbaaien ten noorden en ten zuiden van de delta worden mosselen en oesters gekweekt. In het gebied wonen zo'n 40.000 mensen die direct of indirect afhankelijk zijn van bestaansmiddelen in de Ebrodelta. Ecologisch gezien functioneert de delta als één systeem.

vrij naar: Donkers, Henk, Geografie, juni 2003

Opgave 7 – Het zeeleilandschap in Noord-Nederland

Gebruik de bronnen 15 en 16

In bron 15 is een gedeelte van het zeeleigebied in Noord-Nederland zichtbaar. Bij de letters A, B en C staan verschillende hoogtecijfers. De cijfers laten zien dat er een verband is tussen de hoogteligging en de afstand tot de kust.

- 1p **24** Welk verband wordt hier bedoeld?
- 2p **25** Geef een verklaring voor het verloop van de hoogtecijfers van punt A naar punt C.
- 2p **26** Leg uit waarom de Noordpolder een strokenverkaveling heeft.

In maart 2004 bleek een meerderheid van de Tweede Kamer geen bezwaren meer te hebben tegen het exploiteren van nieuwe aardgasvelden in de Waddenzee. De winning van aardgas moet gebeuren vanaf de vaste wal, zodat de natuur geen schade ondervindt (zie bron 16).

Volgens organisaties als Greenpeace, de Waddenvereniging en Vogelbescherming zijn er wel degelijk grote risico's voor de natuur. De kwelders aangegeven met de letter D in bron 15, zullen groot gevaar lopen geheel of gedeeltelijk te verdwijnen.

- 2p **27** Welke argumentatie kunnen genoemde organisaties aanvoeren voor het mogelijk geheel of gedeeltelijk verdwijnen van deze kwelders?

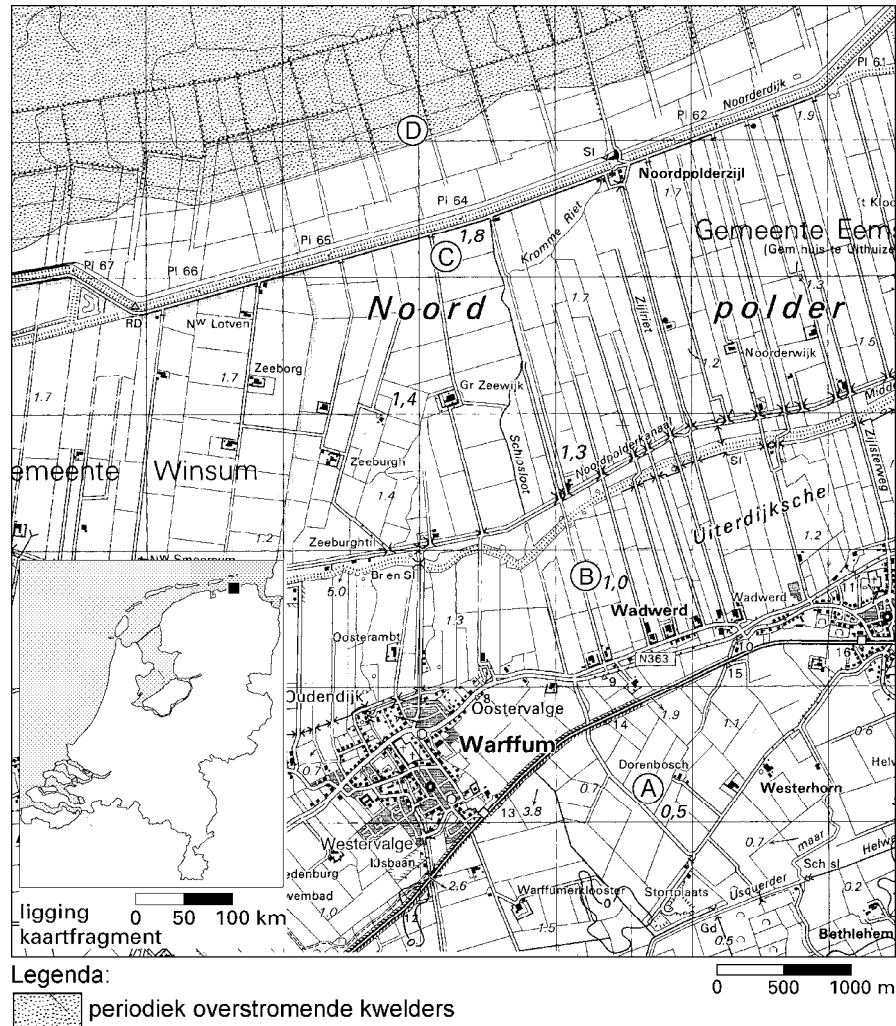
Het in bron 16 afgebeelde gebied is ook erg geschikt voor het gebruik van een energiebron met een stroomkarakter.

- 3p **28** Geef de bedoelde energiebron en leg uit waarom juist dit gebied daarvoor erg geschikt is.

Opgave 7 – Het zeeleilandschap in Noord-Nederland

bron 15

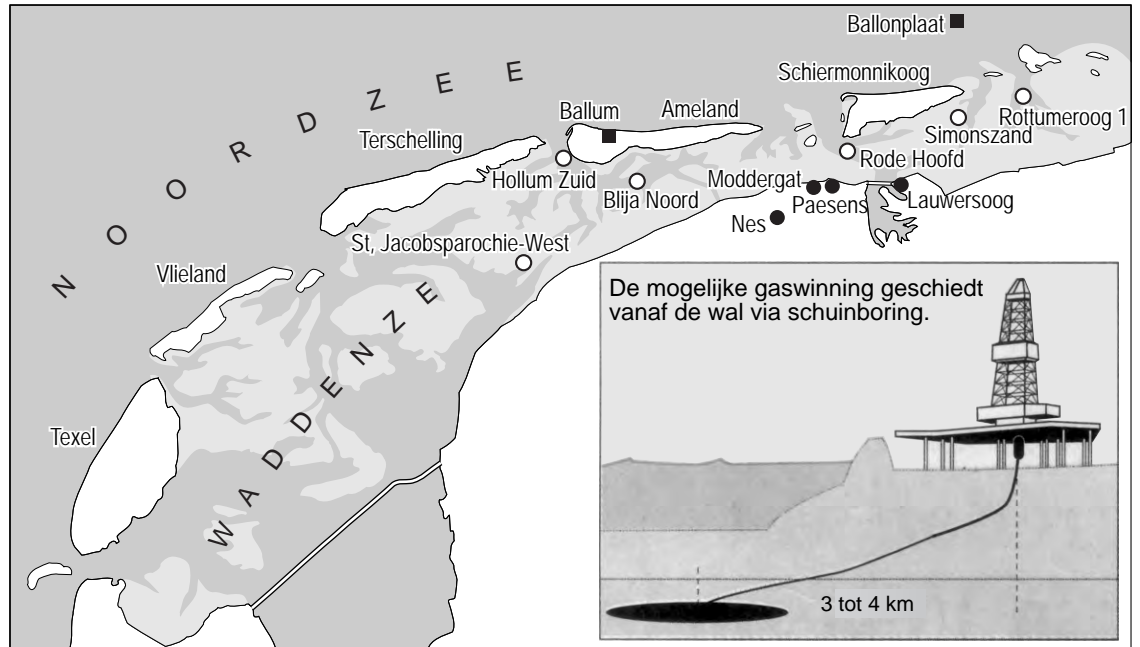
Het zeeleilandschap in een deel van Noord-Nederland



bron: Topografische Dienst Emmen, kaart 3 West, 1994

bron 16

Gasvelden in de Waddenzee



Legenda:

- mogelijke winlocaties
- mogelijke nieuwe proefboorlocatie
- afgewezen als proefboorlocatie

vrij naar: Brabants Dagblad, 2 april 2004

Opgave 8 – Waterbalans en waterkwaliteit in Nederland

De waterbalans op kaart 43M (51e druk: 39L) laat zien in welke periode van het jaar De Bilt een neerslagtekort heeft en in welke periode er sprake is van een neerslagoverschot.

1p **29** In welke maanden is er volgens de atlas een neerslagtekort in De Bilt?

Behalve over neerslag, kan Nederland ook over rivierwater beschikken. Al is dat van een mindere kwaliteit, we maken er toch gebruik van.

Om dit water goed te kunnen gebruiken zijn er onder andere drinkwaterspaarbekkens in de Biesbos aangelegd, zoals op atlaskaart 47E (51e druk: 43E) te zien is.

Of het bij dit water gaat om een natuurlijke hulpbron met een voorraadkarakter of om een natuurlijke hulpbron met een stroomkarakter, voor beide is iets te zeggen.

1p **30** Geef een argument voor de opvatting dat het water in de spaarbekkens een natuurlijke hulpbron is met een stroomkarakter.

1p **31** Geef een argument voor de opvatting dat het water in de spaarbekkens een natuurlijke hulpbron is met een voorraadkarakter.

Stelling:

De kwaliteit van het beschikbare water voor de spaarbekkens in de Biesbos is in de jaren zeventig en tachtig van de twintigste eeuw verbeterd.

2p **32** Noteer twee gegevens uit de atlas waarop deze stelling is gebaseerd.

De aanleg van nieuwe spaarbekkens voor drinkwater in Nederland, waaronder de Zuiderklip, lijkt gewenst. Zie atlaskaart 47E (51e druk: 43E).

1p **33** Geef hiervoor een reden, ontleend aan de kaartbladen 46-47 (51e druk: 42-43).

Bronvermeldingen

bron 1	Eurostat, Brussel, oktober 2002
bron 2	Trouw, 30 augustus 1999
bron 3	Trouw, 20 november 1998
bron 4	Trouw, 30 augustus 1999
bron 5	Trouw, 28 augustus 1999
bron 6	De Grote Bosatlas, 51e druk
bron 7	NRC Handelsblad, 19 januari 2000
bron 8	De Grote Bosatlas
bron 9	De Grote Bosatlas
bron 10	LBA-actualiteiten nummer 6, 25 februari 2000
bron 11	Donkers, Henk, Geografie, juni 2003
bron 12	Kartlab FRW UU, Geografie, juni 2003
bron 13	NASA, Geografie, juni 2003
bron 14	Donkers, Henk, Geografie, juni 2003
bron 15	Topografische Dienst Emmen, kaart 3 West, 1994
bron 16	Brabants Dagblad, 2 april 2004